

Jiří Weil

MENDELSSOHN
ÉS A LA TEULADA

*Traducció del txec
per Jaume Creus*

El cercle *de VIENA*

Primera edició: octubre del 2015
Títol original: *Na Strese Je Mendelssohn*
© de la traducció: Jaume Creus i del Castillo, 2015
© de les característiques d'aquesta edició:
Viena Edicions
Tuset 13 — 08006 Barcelona
Tel. 93 453 55 00 — viena@vienaeditorial.com
www.vienaeditorial.com
ISBN: 978-84-8330-854-7
Dipòsit legal: B 24632-2015
Disseny de la col·lecció: Andy Nogueron
Fotocomposició: Alfa
Impressió i enquadernació: Liberdúplex

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

This project has been funded with support from the European Commission.

This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Aquest projecte ha estat finançat amb un ajut de la Comissió Europea. L'autor és l'únic responsable del contingut de la publicació. La Comissió declina qualsevol responsabilitat sobre l'ús que es pugui fer de la informació aquí difosa.

El presente proyecto ha sido financiado con el apoyo de la Comisión Europea. Esta publicación es responsabilidad exclusiva de su autor. La Comisión no es responsable del uso que pueda hacerse de la información aquí difundida.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transmissió d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra.

Quan Zeus s'assabentà de tots els delictes i infàmies que la humanitat havia comès, de les matances, perjuris, fraus, pillatges i incestos, decidí exterminar tot ésser viu de la faç de la terra. Una sèrie d'erupcions destruïren tot habitatge humà, hi hagué diluvis que inundaren tot l'espai i una feixuga boira sembrà la mort, fins que només quedaren al món Deucalió i la seva dona Pirra. Zeus els va deixar viure perquè eren persones justes. S'instal·laren al mont Parnàs, a la terra de Fòcida. Un cop hagué escampat la boira mortal, aparegué de nou el sol i un núvol blau solcà el cel. Però Deucalió i Pirra ploraven la seva solitud enmig del desert. Van bastir un altar a Temis, la deessa de la justícia, i li pregaren que els ensenyés com donar novament vida al gènere humà. Car ja eren vells i no podien repoblar la terra. I la deessa els aconsellà que es tapessin el rostre i que llancessin pedres per damunt de l'espatlla. Obeïren amb alegria la deessa, i cada vegada que una pedra s'esberlava sobre la terra dura, naixia de nou un ésser humà.

L'Antonín Bečvář i en Josef Stankovský eren a la teulada, caminant pel costat de les estàtues. No era pas una empresa perillosa, les estàtues eren a la balustrada, la teulada no tenia vesants, era gairebé plana.

En Julius Schlesinger, funcionari municipal i membre no pas de les Waffen SS, sinó només un simple SS sense graduació, un aspirant, no s'aventurava a sortir a la teulada. Amb una graduació més alta ja no estaria ficat allà, a la portella, sinó que tindria probablement una destinació més lucrativa a la Gestapo, o una vida més còmoda a l'ajuntament. ¿Fins on podia arribar un antic serraller? I això si no l'enviaven al front, a algun lloc de l'est, cosa no gens bona. Li havia anat prou bé allà, a l'ajuntament, era tot just ara que començaven a espatllar-se les coses.

No tenia la intenció de sortir a la teulada. Els mossos, en secret, se'n reien maliciosament: quin covard, té por de pujar-hi, només dóna ordres des de la portella. És clar que amb els alemanys s'hi havia d'anar amb compte. Ja havien arrestat molta gent o l'havien enviada al Reich per meres foteses, de vegades simplement per no obeir una ordre amb prou rapidesa.

L'Schlesinger parlava txec, era de Most i allà es parlava el txec, i durant un temps havia treballat a la Ringhoffer.¹ Abans

1. Ringhoffer: fàbrica de la família d'industrials Ringhoffer, dedicada a la construcció de ferrocarrils i cotxes. S'iniciaren en el negoci amb una ferreteria, on també exercien de calderers. Franz II Ringhoffer muntà a Smíchov la fàbrica dedicada a la construcció de vagons per al ferrocarril; el 1935, un cop fusionada amb l'empresa d'automòbils Tatra, també van començar a fer cotxes, amb el nom de Ringhoffer-Tatra Werke AG. [Totes les notes són del traductor.]

del 15 de març, el dia de l'ocupació, ja tenia el seu càrrec. Ell s'havia pensat que tindria una recompensa millor pels seus serveis, fins i tot havia tingut la pretensió de ser un socialdemòcrata alemany per tal d'estar al costat dels obrers. Era el màxim que estava disposat a fer per la causa. Però, malgrat això, només l'havien deixat ser un simple funcionari municipal i aspirant a les SS. Tot plegat per culpa del seu nom. Si s'hagués dit Dvorzazek o Nemetschek no hauria estat un problema, amb aquests noms hi havia centenars de persones i no els representava cap obstacle, però Schlesinger i, damunt, Julius, era com cridar als quatre vents un nom jueu, que despertava sospites arreu. Sempre duia a sobre els seus papers aris, documents que es remuntaven al seu rebesavi i a la seva rebesàvia. Però això també podia resultar una mica sospitós, perquè podien ser falsos. ¿No hauria pogut obtenir els documents falsificats gràcies al cap polític de Most, per tal de tenir un lloc de treball a la Ringhoffer?

Però ningú no el faria sortir a la teulada, tenia por del vertigen, tenia por del càstig diví perquè com a autèntic, com a catòlic devot que era, havia comès una profanació, i sabia que no ho hauria hagut de fer. Potser calia confessar-ho o inventar-se alguna malaltia, però probablement cap de les dues coses l'ajudaria en res, perquè el que farien seria enviar-lo al front, tal vegada a una colònia penitenciària. L'ordre de traslladar les restes humanes del Soldat Desconegut havia vingut directament d'en Frank, a ell l'hi havia dit en persona en Krug, que al seu torn havia rebut l'ordre d'en Giese, de manera que ell no havia tingut cap altra alternativa que obeir. I a part d'això, era un antic serraller, ¿qui estava millor preparat que ell per a la tasca?

Aquest afer de la teulada era tota una altra cosa. Aquí es tractava d'una estàtua, de l'estàtua d'un jueu; enderrocar l'estàtua d'un jueu, que, per acabar-ho d'adobar, era un compositor musi-

cal, no era cap pecat, una estàtua no podia presentar cap queixa davant del tron celestial. Tanmateix, ¿qui coneix els camins de Déu? Podia ser que fins i tot una estàtua acabés aplicant un càstig, una vegada havia vist una òpera sobre un cas així.² Però ¿fer-ho a plena llum del dia? Aquells eren temps estranys, les lleis no s'aplicaven, el dia es podia convertir en nit, per a un pecat tan terrible no hi havia perdó possible. ¿Ves qui li perdonaria les alicates, els tornavisos, la cisalla, les serres? Per a un pecat tan terrible no hi havia absolució possible, tret potser d'un viatge a Roma, com es feia en temps antics per tal d'obtenir el perdó directament del Papa. ¿Què en dirien els seus superiors, aquell desgraciat d'en Krug, o el rodanxó doctor Buch, que estava en connivència amb la Gestapo? Ara s'havia vist obligat a signar una declaració escrita en què es comprometia a no revelar res de res a ningú sota pena de mort, ni tan sols a la seva família. I si ho confessava al seu capellà, el capellà el podia denunciar, perquè la Gestapo també tenia agents reclutats entre els capellans. Però el seu poder no era extensible al Papa, la qüestió era com arribar al Papa. Potser podria trobar algun pretext, si més no per no haver d'afrontar el judici abans de rebre l'absolució. En cas contrari, res no podria ajudar-lo. Hauria de cremar a l'infern tota l'eternitat.

Els mossos recorrien amb indiferència la balustrada, arrossegant darrere seu una corda gruixuda amb una бага escorredora. D'estàtues, n'hi havia moltes, i representaven totes un compositor. Miraven cap al carrer, buit, és clar, perquè, essent dia laborable, tothom era a la feina. Però les universitats eren tancades. En una ocasió algú havia entrat al Museu d'Arts Aplicades. La gent no tenia ganes de passejar per allà, tan a prop del quarter de les SS i de l'Oficina Jueva, era zona de les SS. I quina estupidesa de

2. Es tracta de *Don Giovanni*, de W. A. Mozart.

feina era aquella, de passejar-se per una teulada amb una corda buscant una estàtua, això només se'ls podia acudir als alemanyots que sempre gasten aquella minuciositat tan seva. I vés a saber si dues persones soles serien capaces de manejar una estàtua tan gran. L'Schlesinger no volia fer venir més gent, per tal que no corregués la veu, els mossos li havien jurat que guardarien silenci. Que estúpid seria si la gent després no s'adonava que l'estàtua havia desaparegut. Però amb aquells nous amos no es podia raonar. ¡I quanta estona es passarien en aquella estúpida teulada si l'Schlesinger no es decidia a sortir a fora d'una vegada i els deia què havien de fer?

—Senyor cap, estem a punt per posar-nos a la feina, només cal que ens indiqui quina és l'estàtua, ni que sigui amb el dit —digué en Bečvář, ja impacient.

A l'Schlesinger no li agradava gens que li diguessin «senyor cap», aquella gent ni tan sols sabia com dirigir-se als seus superiors. Ningú no els havia ensenyat disciplina. Ningú no els havia fet fer exercicis militars per aprendre'n. Ells només pensaven en el mercat negre i es dedicaven a plantar hortalisses als seus horts.

—Aneu per la balustrada i mireu els pedestals fins que trobeu el nom de Mendelssohn. Perquè sabeu llegir, ¿oi? —els increpà.

—¿Com es diu, doncs, aquest jueu? —preguntà l'Stankovský, aguantant-se la gorra d'oficial per tal que el vent no se l'hi emportés. En la gorra tenia posades moltes expectatives, com a distintiu del seu grau, això comptava molt sota la República, un treballador municipal no era un qualsevol, sinó un empleat de la ciutat, amb un pla de pensions. Ara bé, amb els alemanys mai no se sabia. Però la gorra és la gorra.

—Men-dels-sohn—féu l'Schlesinger, recalcant les síl·labes.

—Ah, ja!—digué en Bečvář.

Van caminar a tocar de la balustrada, mirant-se els pedestals. Que no hi havia cap inscripció als pedestals ho sabien més que bé, però si l'Schlesinger els demanava que hi anessin a donar la volta, ¿per què no l'havien de complaure?

—Senyor cap, no hi ha ni una inscripció als pedestals —anuncià en Bečvář—, ¿com carai hem de reconèixer aquest Mendelssohn?

Tenia un bon embolic, doncs. Ningú no li havia explicat quin aspecte tenia aquell jueu. I encara que ho haguessin fet, no li hauria resultat útil, vist que les estàtues eren tan semblants les unes a les altres. Ell confiava que hi hauria alguna inscripció als pedestals; els monuments solien tenir inscripcions. Ara no podia ni devia preguntar-ho a ningú. Probablement, només el Protector del Reich, el que anomenaven Reichsprotektor interí, sabia quin era l'aspecte de l'estàtua de Mendelssohn, però no pas en Frank, ni tampoc en Giesse o en Krug. En Heydrich potser sí, perquè era músic. Però ¿qui hauria gosat preguntar-l'hi?

L'Schlesinger va treure el nas per la portella, tot pensant febrilment i mirant-se les estàtues. Fins i tot en el cas que s'obligués a caminar per la teulada, hauria estat tan poc capaç de distingir aquell jueu entre tantes estàtues com aquells mossos. I ara aquells dos estaven tan tranquils al seu davant, esperant ordres. Segur que es reien d'ell, però no ho demostraven; el seu posat era apàtic, inexpressiu, com si diguessin: si hem d'esperar, esperarem, no tenim res més a fer. Però l'Schlesinger havia de complir l'ordre. Venia directament del Reichsprotektor i aquest era més implacable que el mateix Frank. I tothom sabia què comportava desobeir una ordre. En Krug, un cop que eren davant del decorat de l'antic ajuntament de Ciutat Vella, li havia explicat que a la rereguarda s'aplicaven les lleis amb tanta fermesa com al front. I el front era arreu, especialment en aquell país, on cadascú tenia l'obligació de fer complir les lleis del Reich, que es donaven per

als infrahumans. I sobretot en aquell país era vigent la llei militar. No obeir una ordre significava la mort. Fins i tot en el cas d'una llei intel·ligible.

—Ah, ja!—digué en Bečvář.

—Aquesta corda no és prou forta i se'ns podria trencar. La corda s'hauria hagut de provar abans, però, és clar, hi havia tanta pressa —grunyí l'Stankovský. I hauria volgut afegir: «I ara aquí estem palplantats perdent el temps», però s'ho repensà. L'Schlesinger no parava de trencar-se el cap i estava furiós. Aquests alemanysots estan tots bojos. En un tres i no res seria migdia, i si no ho tenien fet a l'hora, es perdrien el dinar al menjador.

L'Schlesinger tingué finalment una pensada:

—Torneu altre cop a les estàtues i mireu-ne atentament els nassos. La que el tingui més gros és la del jueu.

L'Schlesinger havia anat a cursos sobre la concepció del món, allà li havien ensenyat «ciència racial» i els havien passat diapositives. A les diapositives només es veien nassos amb les mides al costat, cada nas havia estat mesurat a consciència. Aquella era una ciència d'allò més profunda i complicada. I resultava que els nassos més grossos pertanyien als jueus.